

HET EFFECT VAN MENTALISEREN OP AGRESSIE EN DE ROL VAN IMPULSIVITEIT

Mariëlle van der Hengst, Arno van Dam

Introductie

Antisociaal gedrag heeft significante impact op de samenleving en specifiek op personen met antisociaal gedrag zelf en hun omgeving in termen van interpersoonlijke, financiële en emotionele consequenties. In GGZ instellingen is antisociaal gedrag vaak een exclusie criterium voor veel verschillende behandelingen. Dit maakt dat evidence-based behandelingen beperkt zijn voor deze groep. Er is nog weinig wetenschappelijke onderbouwing voor de verschillende factoren van het ontstaan en in stand houden van antisociaal gedrag. Antisociaal gedrag kan worden gezien als een dimensioneel begrip, strekkend van sociaal gedrag tot antisociaal gedrag. Sociaal gedrag vereist een zekere mate van mentaliserend vermogen (Van Doesem, Van Lange & Van Lange, 2013). Mentaliserend vermogen wordt omschreven als het vermogen om mentale toestanden, zoals emoties, gedachten, intenties en verlangen, toe te kunnen schrijven aan jezelf of een ander. Maar ook om te kunnen begrijpen dat die mentale toestanden van de ander anders zijn dan die van jezelf (Van Doesem, Van Lange & Van Lange, 2013). Mentale toestanden, bewust of onbewust, beïnvloeden en bepalen de intenties en gedrag van een persoon. Daarnaast kan mentaliseren dienen als een beschermende factor om het ontstaan van agressie te voorkomen (Tabner, Zimmermann, Fonagy, Nolte, 2013). Mentaliseren wordt dan ook in verband gebracht met het ontstaan en in stand houden van antisociaal gedrag, waaronder agressie (Newbury-Helps, Feigenbaum & Fonagy, 2017). Mentaliseren en antisociaal gedrag worden beïnvloed door verschillende factoren, waaronder impulsiviteit (Mann et al., 2017; Swann et al., 2009). Echter, is de term impulsiviteit niet eenduidig. Whiteside en Lyam (2001) concluderen dat er vanuit het vijf factoren model van persoonlijkheid, vier verschillende conceptualisaties van impulsiviteit omschreven kunnen worden. Namelijk Urgency, lack of Premeditation, lack of Perseverance en Sensation seeking. Impulsiviteit heeft een sterke correlatie met het overtreden van regels, vandalisme en agressie (Luengo et al., 1994). In het huidige onderzoek wordt er verder in gegaan op de theorie dat impulsiviteit voortkomt uit persoonlijkheidskenmerken en zal er vooral gekeken worden naar het aspect lack of premeditation. Bij deze vorm van impulsiviteit wordt er gehandeld zonder na te denken over de consequenties van het gedrag. Onderzocht wordt hoe lack of premeditation het effect van mentaliseren op agressie modereert.

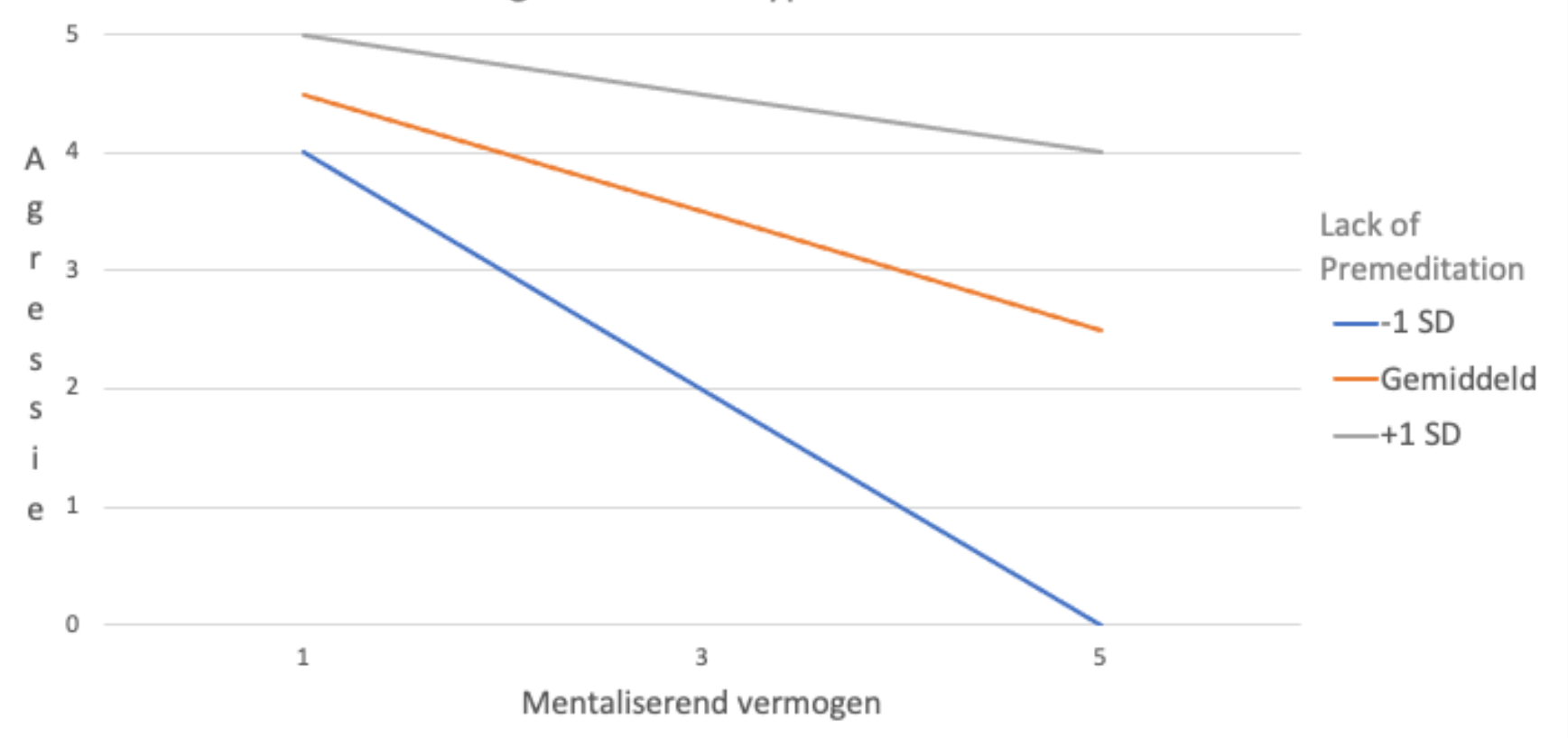
Vraagstelling

1. Is er sprake van een relatie tussen mentaliseren en agressie?
2. Heeft lack of Premeditation effect op de relatie tussen mentaliseren en agressie?

Hypotheses

1. Er is een negatieve relatie tussen mentaliseren en agressie
2. Gebrek aan Premeditation versterkt de relatie tussen mentaliseren en agressie

Grafische weergave van het hypothetische moderatie-effect

Methode

Een steekproef van 62 participanten (op basis van een poweranalyse), bestaande uit cliënten binnen de ambulante en klinische afdelingen binnen de SGGZ van GGZ WNB en Fivoor. Het betreft een volwassen GGZ-populatie in de leeftijd van 18 tot 65 jaar met uiteenlopende psychiatrische problematiek en antisociaal gedrag. Zowel mannen als vrouwen worden geïncludeerd. Exclusiecriteria zijn het niet machtig zijn van de Nederlandse taal, een beneden gemiddelde intelligentie (SCIL <15), het doormaken van een floride psychose en acute suïcidaliteit.

Mentaliserend vermogen wordt gemeten aan de hand van de AAI/ RFS en de ERART. De AAI bestaat uit een interview met vragen over gehechtheid in de kindertijd. De AAI wordt getranscribeerd en gescoord met de RFS om het niveau van mentaliserend vermogen te meten. De ERART is een computertaak voor het meten van emotieherkenning en affectieve resonantie (affectief mentaliseren). **Agressie** wordt gemeten door middel van de RPQ, een zelfrapportage vragenlijst die zowel proactieve als reactieve agressie meet en de subschaal fysieke agressie van de ESI. **Lack of Premeditation** wordt gemeten door de UPPS-P, een zelfrapportage vragenlijst met uitspraken over impulsiviteit en subschaal C6 van de NEO-PI-R

Koppeling naar de praktijk

Antisociaal gedrag komt voor bij verschillende psychische stoornissen (Tuvblad et al., 2009; Rijckmans, Van Dam & Van den Bosch, 2020) en heeft gevolgen op verschillende gebieden: samenleving, emotionele-, financiële- en interpersoonlijke gevolgen. (Moffitt et al., 2002; Rijckmans, Van Dam & Van den Bosch, 2020). Toch zijn er binnen de GGZ instellingen weinig evidence based behandelingen voor personen met antisociaal gedrag (Rijckmans, Van Dam & Van den Bosch, 2020). Als we het mechanismen achter antisociaal gedrag beter kunnen begrijpen, kunnen we in de praktijk voor deze doelgroep ook evidence based behandel methodiek ontwikkelen.

GGZ WNB
Westelijk Noord-Brabant